

# Περί του χριστιανικού επιχειρήματος εναντίον των εκτρώσεων: «Συγχαρητήρια! Μόλις σκοτώσατε τον Μπετόβεν!»

Μπορεί να τύχει να ακούσετε θρησκευόμενους ηθικούς φιλοσόφους να συζητούν για ερωτήματα όπως: «Πότε το αναπτυσσόμενο έμβρυο θεωρείται άνθρωπος —ένα ανθρώπινο ον;». Οι κοσμικοί ηθικοί φιλόσοφοι μάλλον θα ρωτήσουν: «Ξεχάστε εάν είναι ή όχι ανθρώπινο (τι σημαίνει καν αυτό όταν αναφερόμαστε σε ένα μικρό σύμπλεγμα κυττάρων);· σε ποια ηλικία ένα αναπτυσσόμενο έμβρυο, οποιουδήποτε είδους, καθίσταται ικανό να υποφέρει;».



Η επόμενη κίνηση ενός πολεμίου των εκτρώσεων στη λεκτική σκακιέρα συνήθως έχει ως εξής: Το ζήτημα δεν έγκειται στο κατά πόσον ένα ανθρώπινο έμβρυο μπορεί ή όχι να υποφέρει τούτη τη στιγμή. Το ζήτημα έγκειται στις δυνατότητες που διαθέτει. Η έκτρωση του στερεί την ευκαιρία μιας ολοκληρωμένης ανθρώπινης ζωής στο μέλλον. Αυτή η ιδέα εκφράζεται χαρακτηριστικά με ένα ρητορικό επιχειρήμα του οποίου η ακραία ηλιθιότητα συνιστά και τη μοναδική του δικαιολογία έναντι της κατηγορίας για υπερβολική ανεντιμότητα. Αναφέρομαι στη μεγάλη περί Μπετόβεν πλάνη, η οποία απαντά με διάφορες μορφές. Οι Peter και Jean Medawar, στο βιβλίο τους «The life science» (Η επιστήμη της ζωής), αποδίδουν την παρακάτω εκδοχή στον Norman St. John Stevas (πλέον λόρδο St. John), μέλος της Βρετανικής Βουλής και εξέχοντα ρωμαιοκαθολικό. Εκείνος, με τη σειρά του, την έλαβε από τον Maurice Baring (1874-1945), έναν γνωστό προσήλυτο στο Ρωμαιοκαθολικισμό και στενό συνεργάτη των ευλαβών καθολικών G.K. Chesterton και Hilaire Belloc. Την απέδωσε πλασμένη υπό τη μορφή ενός υποθετικού διαλόγου μεταξύ δύο γιατρών ...

- Θέλω τη γνώμη σας σχετικά με το θέμα του τερματισμού της κύησης. Ο πατέρας ήταν συφιλιδικός, η μητέρα φυματική. Από τα τέσσερα προηγούμενα παιδιά τους, το πρώτο ήταν τυφλό, το δεύτερο πέθανε, το τρίτο ήταν κωφάλαλο και το

τέταρτο επίσης φυματικό. Εσείς τι θα κάνατε;

- Θα τερμάτιζα την κύηση.

- Τότε θα δολοφονούσατε τον Μπετόβεν!

Το Διαδίκτυο είναι γεμάτο με λεγόμενες «υπέρ της ζωής» ιστοσελίδες, οι οποίες επαναλαμβάνουν τη γελοία αυτή ιστορία και, παρεμπιπτόντως, αλλάζουν τις αρχικές προϋποθέσεις με περίσσια ελαφρότητα. Ιδού μια άλλη εκδοχή: «Εάν γνωρίζατε μια έγκυο γυναίκα η οποία είχε ήδη οκτώ παιδιά, εκ των οποίων τρία ήταν κουφά, δύο τυφλά και ένα διανοητικά καθυστερημένο (όλα αυτά επειδή εκείνη έπασχε από σύφιλη), θα της προτείνατε να κάνει έκτρωση; Τότε θα σκοτώνατε τον Μπετόβεν». Αυτή η εκδοχή του μύθου υποβιβάζει τον μεγάλο συνθέτη από πέμπτο σε ένατο κατά τη σειρά γέννησης, αυξάνει τον αριθμό των παιδιών που γεννήθηκαν κουφά σε τρία και τυφλά σε δύο, και μεταθέτει τη σύφιλη από τον πατέρα στη μητέρα. Οι περισσότερες από τις σαράντα τρεις ιστοσελίδες, τις οποίες ανακάλυψα αναζητώντας εκδοχές της ιστορίας, δεν την αποδίδουν στον Maurice Baring αλλά σε κάποιον καθηγητή L.R. Agnew της Ιατρικής Σχολής του UCLA, ο οποίος θρυλείται ότι έθεσε το δίλημμα στους φοιτητές του λέγοντάς τους: «Συγχαρητήρια, μόλις δολοφονήσατε τον Μπετόβεν». Θα μπορούσαμε να συγχωρήσουμε τον L.R. Agnew, υποθέτοντας απλώς ότι δεν υπάρχει —είναι εκπληκτικό το πως ξεφυτρώνουν τέτοιοι αστικοί μύθοι. Δεν κατάφερα να βρω κατά πόσον ο Baring διέδωσε πρώτος τον μύθο ή εάν είχε επινοηθεί νωρίτερα.

Διότι σαφώς περί επινόησης πρόκειται· για ασύστολα ψεύδη. Η αλήθεια είναι ότι, ο Λούντβιχ βαν Μπετόβεν δεν ήταν ούτε το ένατο ούτε το πέμπτο παιδί των γονέων του, αλλά το μεγαλύτερο —για την ακρίβεια, ήταν το δεύτερο στη σειρά, όμως ο μεγαλύτερος αδελφός του πέθανε κατά την παιδική του ηλικία, όπως συχνά συνέβαινε τότε— και δεν ήταν, απ' όσο γνωρίζουμε, τυφλός, κουφός, μουγκός ή διανοητικά καθυστερημένος. Δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι κάποιος από τους γονείς του είχε σύφιλη, αν και αληθεύει ότι η μητέρα του εν τέλει πέθανε από φυματίωση, η οποία ήταν πολύ διαδεδομένη εκείνη την εποχή.

Πρόκειται, στην πραγματικότητα, για έναν αστικό μύθο με όλη τη σημασία της λέξεως, μια επινόηση που διαδόθηκε εσκεμμένα από ανθρώπους με πάγια συμφέροντα στη διάδοσή της. Εντούτοις, το γεγονός ότι αποτελεί ψέμα είναι, εν πάση περιπτώσει, άσχετο με το θέμα. Ακόμη κι αν δεν ήταν ψέμα, το επιχείρημα που βασίζεται στην εν λόγω ιστορία συνιστά πολύ κακό επιχείρημα. Οι Peter και Jean Medawar δεν είχαν ανάγκη να αμφισβητήσουν την αλήθεια της ιστορίας προκειμένου να επισημάνουν τη σφαλερότητα του επιχειρήματος: «Η λογική που

κρύβεται πίσω από αυτό το απεχθές αδύναμο επιχείρημα είναι απολύτως εσφαλμένη, διότι —εκτός εάν υπονοείται ότι υπάρχει κάποια αιτιακή σχέση μεταξύ φυματικής μητέρας και συφιλιδικού πατέρα αφενός, και της γέννησης μιας μουσικής ιδιοφυίας αφετέρου— ο κόσμος δεν είναι πιθανότερο να στερηθεί έναν Μπετόβεν λόγω έκτρωσης απ' ό,τι λόγω σεξουαλικής εγκράτειας».

Η λακωνικά περιφρονητική απόρριψη του επιχειρήματος από μέρους των Medawar είναι αδιάσειστη (δανειζόμενος την πλοκή μιας από τις σκοτεινές μικρές ιστορίες του Roald Dahl, να αναφέρω ότι η εξίσου συμπτωματική απόφαση αποφυγής μιας έκτρωσης το 1888 μάς έδωσε τον Αδόλφο Χίτλερ). Απαιτείται, ωστόσο, στοιχειώδης νοημοσύνη —ή πιθανώς η έλλειψη ενός συγκεκριμένου είδους θρησκευτικής ανατροφής— προκειμένου να αναγνωριστεί το πρόβλημα. Από τις σαράντα τρεις ιστοσελίδες «υπέρ της ζωής», που ανέφεραν εκδοχές του μύθου για τον Μπετόβεν και τις οποίες αποκάλυψε η αναζήτησή μου στο Google την ημέρα που έγραφα το εν λόγω κείμενο, ούτε μία δεν εντόπιζε τον παραλογισμό του επιχειρήματος. Όλες, μέχρι τελευταίας (ήταν όλες θρησκευτικές ιστοσελίδες παρεμπιπτόντως), παραδίδονταν ολοκληρωτικά στην πλάνη. Μία μάλιστα αναγνώριζε τον Medawar (γραμμένο Medanvar) ως πηγή της ιστορίας. Ήταν τόσο πρόθυμοι οι συγκεκριμένοι άνθρωποι να πιστέψουν μια πλάνη ταιριαστή με την πίστη τους ώστε δεν πρόσεξαν καν ότι οι Medawar ανέφεραν το επιχείρημα μόνο και μόνο για να το καταρρίψουν.

Όπως πολύ σωστά επισήμαναν οι Medawar, η λογική κατάληξη του επιχειρήματος περί «ανθρώπινων δυνατοτήτων» είναι ότι δυνητικά στερούμε από μια ανθρώπινη ψυχή το δώρο της ύπαρξης κάθε φορά που δεν αδράχνουμε την ευκαιρία μιας σεξουαλικής επαφής. Κάθε άρνηση από μέρους ενός γόνιμου ατόμου να συννευρεθεί σεξουαλικά με άλλο γόνιμο άτομο, με βάση τη βλακώδη αυτή λογική «υπέρ της ζωής», ισοδυναμεί με τη δολοφονία ενός δυνάμει παιδιού! Ακόμη και η αντίσταση σε απόπειρα βιασμού θα μπορούσε να εκληφθεί ως δολοφονία ενός δυνάμει παιδιού (και, παρεμπιπτόντως, υπάρχουν πολλά μέλη εκστρατειών «υπέρ της ζωής» που θα αρνούσαν την έκτρωση ακόμη και σε γυναίκες οι οποίες έπεσαν θύματα βιασμού). Το επιχείρημα περί Μπετόβεν συνιστά, όπως μπορούμε να δούμε ξεκάθαρα, πολύ κακή λογική πράγματι. Η σουρεαλιστική ηλιθιότητά του συνοψίζεται κατά τον καλύτερο τρόπο σε εκείνο το έξοχο τραγούδι «Every sperm is sacred» (Κάθε σπέρμα είναι ιερό), που τραγουδά ο Μάικλ Πάλιν, με μια χορωδία εκατοντάδων παιδιών, στην ταινία των Μόντι Πάιθον «Το νόημα της ζωής» (όποιος δεν το έχει δει, χάνει). Η μεγάλη περί Μπετόβεν πλάνη, αποτελεί τυπικό

παράδειγμα του λογικού κυκεώνα στον οποίο καταλήγουμε όταν ο νους μας αποδιοργανώνεται πλήρως από θρησκευτικής έμπνευσης απολυτοκρατία.

Προσέξτε τώρα ότι η φράση «υπέρ της ζωής» δεν σημαίνει ακριβώς υπέρ της ζωής. Σημαίνει μάλλον υπέρ της ανθρώπινης ζωής. Η απόδοση εξαιρετικά ιδιαίτερων δικαιωμάτων στα κύτταρα του είδους «*Homo sapiens*» είναι δύσκολο να συμβιβαστεί με το γεγονός της εξέλιξης. Αυτό βέβαια δεν λέει κάτι στους πολλούς εκείνους πολέμιους των εκτρώσεων οι οποίοι δεν αντιλαμβάνονται ότι η εξέλιξη αποτελεί γεγονός! Ας αναπτύξω όμως εν συντομία το επιχείρημα χάριν εκείνων των ακτιβιστών κατά των εκτρώσεων που ίσως αγνοούν λιγότερο την επιστήμη.

Το εξελικτικό επιχείρημα είναι πολύ απλό. Η ανθρώπινη φύση των κυττάρων ενός εμβρύου δεν μπορεί να του προσδώσει κάποιον απόλυτα ασυνεχή ηθικό χαρακτήρα. Δεν μπορεί να το κάνει, εξαιτίας της εξελικτικής μας συνέχειας με τους χιμπαντζήδες και, κατ' επέκταση, με κάθε είδος ζωής στον πλανήτη. Για να το καταλάβετε αυτό, φανταστείτε ότι ένα ενδιάμεσο είδος, ας πούμε ο «*Australopithecus afarensis*», τύχαινε να έχει επιβιώσει μέχρι σήμερα και τον ανακαλύπταμε σε κάποια απόμακρη τοποθεσία της Αφρικής. Θα «λογίζονταν ως άνθρωποι» αυτά τα πλάσματα ή όχι; Για έναν συνεπειοκράτη όπως εγώ, το ερώτημα δεν χρήζει απάντησης, διότι δεν συνεπάγεται τίποτε. Το γεγονός ότι θα ενθουσιαζόμασταν και θα νιώθαμε τιμή από τη γνωριμία μιας νέας «Λούσι» θα αρκούσε. Οι απολυτοκράτες, από την άλλη, υποχρεούνται να απαντήσουν στο ερώτημα, προκειμένου να εφαρμόσουν την ηθική αρχή της απόδοσης στους ανθρώπους ενός μοναδικού και ιδιαίτερου χαρακτήρα επειδή είναι άνθρωποι. Εάν τα πράγματα έφταναν σε κρίσιμο σημείο, πιθανότατα θα χρειαζόταν να στηθούν δικαστήρια —όπως εκείνα της Νότιας Αφρικής τού απαρτχάιντ— προκειμένου να αποφασιστεί κατά πόσον ένα συγκεκριμένο άτομο πρέπει να «λογίζεται ως άνθρωπος».

Ακόμη κι αν καταβληθεί προσπάθεια να δοθεί μια σαφής απάντηση όσον αφορά τον *Australopithecus*, η βαθμιαία συνέχεια που αποτελεί αναπόδραστο γνώρισμα της βιολογικής εξέλιξης μας υποδηλώνει ότι θα πρέπει να υπάρχει κάποιο ενδιάμεσο άτομο, το οποίο θα βρίσκεται αρκετά κοντά στο «σύνορο» ώστε να θολώσει την ηθική αρχή και να καταστρέψει την απολυτότητά της. Εν ολίγοις, δεν υπάρχουν φυσικές διαχωριστικές γραμμές στην εξέλιξη. Η πλάνη της διαχωριστικής γραμμής οφείλεται στο γεγονός ότι τα εξελικτικώς ενδιάμεσα άτομα τυχαίνει να έχουν εξαφανιστεί. Βεβαίως, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι οι άνθρωποι

είναι, για παράδειγμα, πιο ικανοί να υποφέρουν απ' ό,τι άλλα είδη. Τούτο θα μπορούσε κάλλιστα να αληθεύει, και ενδεχομένως ορθώς θα αποδίδαμε κάποια ειδική θέση στους ανθρώπους εξαιτίας του. Εντούτοις, η εξελικτική συνέχεια μας δείχνει ότι δεν υφίσταται καμία απόλυτη διάκριση. Η απολυτοκρατική ηθική διάκριση υπονομεύεται συντριπτικά από το γεγονός της εξέλιξης. Η ανησυχητική επίγνωση του γεγονότος αυτού ενδέχεται, όντως, να κρύβεται πίσω από ένα από τα κύρια κίνητρα εξαιτίας των οποίων οι δημιουργιστές αντιτίθενται στην εξέλιξη: Φοβούνται τις υποτιθέμενες ηθικές συνέπειές της. Έχουν άδικο που τις φοβούνται· ωστόσο είναι σίγουρα παράξενο να πιστεύει κανείς ότι μια αλήθεια για τον πραγματικό κόσμο μπορεί να ανατραπεί από εκτιμήσεις περί του ηθικά επιθυμητού.

Πηγή: «Η περί Θεού αυταπάτη» (Ρίτσαρντ Ντόκινς)